

VOJENSTVÍ DOMA A V CIZINĚ.

President republiky zásobnictvu čs. armády.

Dne 23. března 1923 navštívil president republiky v průvodu ministra národní obrany, ministra sociální péče, a j. divisní zásobárnu č. 1. v Dejvicích.

President republiky prohlédl nejprve stabilní strojní pekárny a rozsáhlá skladiště, kdež upoutaly jeho pozornost vzorky stravních dávek, polní i mírové.

Potom byly presidentu republiky předvedeny některé polní zásobovací ústavy v činnosti, zejména polní pekárna, sestávající z dvojice pecí pojízdných se stany a polním čerpadlem na vodu, dvojice pecí horských, souprava, t. j. 4 polní pece soustavy Payerovy, dvojice polních pecí improvizovaných (nouzových), různé typy polních převozných kuchyní čs. armády a polní kuchyně některých cizích armád, jakož i různé typy varnic a konečně tepna divise v poli, polní zásobárna (hospodářský ústav).

Po přehlídce divišní zásobárny byl prezident republiky uveden též do intendantní školy.

Ve stručném proslovu navázal prezident republiky na to, co v divišní zásobárně viděl a zdůraznil, že ho jeho vlastní zkušenosti a pozorování v různých armádách za světové války přesvědčily o eminentní důležitosti zásobovací služby pro úspěšné vedení války a že proto cení zásobnictvo. Ostatně prý heslo: „L'art de vaincre est perdu sans l'art de subsister“¹⁾ praví vše.

O zásobovací službě v naší armádě dlužno dodat, že přesto, že bylo již mnohlo vykonáno, zbývá ještě mnoho práce, aby zásobovací služba byla zdokonalena po stránce výstroje, výcviku a organizace tak, jak toho moderní armáda v boji vyžaduje.

Pokud se zásobovací výstroje týká, jsme sice na tom stupni, na jakém byla bývalá rakousko-uherská armáda ve světové válce, ale zbývá nám ještě mnoho práce, abychom jednak využili zkušenosti válečných, jednak dosáhli onoho stupně, na kterém byly ve světové válce armády západních mocností. Přichází tu v úvahu na příklad motorisace polních pekáren, čímž by, mimo jiných cenných výhod, výroba chleba získala velice po stránce hygienické. Další prostředků k odstranění tohoto zla, o jehož nebezpečí, zejména za epidemie skvrnitého tyfu, netřeba šířit slov. Při dnešním pokroku techniky lze však vojínu v poli dodávati pravidelně čisté prádlo, kterého má bojovník nezbytně zapotřebí, aby si zachoval své zdraví. Při válce posílení stačí sice stabilní prádelny, zato při válce pohyblivé byly by výhodnější prádelny mobilní, které se mohou snadnou změnou místa lehce přizpůsobiti operacím armády a ulehčují dopravě tím, že prádlo a oděv nemusí býti dopravovány na příliš velké vzdálenosti k čistění a správce. K polním prádelnám měly by býti přičleněny též desinfekční zařízení a správkárny prádla a oděvu.²⁾

Jestliže jsme dosáhli, pokud se zásobovací výstroje týká, předválečného stupně, nelze to říci o výcviku dorostu důstojnictva a mužstva zásobnictva. Nemáme dosud aplikacní školy pro aktivní důstojníky zásobnictva, jak tomu bylo před válkou, a i mužstvo nemá při zkrácené době služební tolik příležitostí, aby se v polní zásobovací službě náležitě vycvičilo. Bylo by proto třeba, aby byly zřízeny v oblastech zemských velitelstev po jedné cvičné rotě, které by cvičily výhradně polní zásobovací službu a kterými by musil každý zásobovací vojn projíti, a u kterých by konali cvičení záložníci, mužstvo i důstojníci. Na suroviny k přípravě stravy vydávají se už v míru ohromné sumy a ve válce miliardy a bylo by v zájmu armády, aby tyto suroviny byly náležitě zužitkovány, t. j., aby byla strava náležitě upravena, neboť nedostatečnou úpravou pozbývají pokrmy na výživnosti a tak přichází velká část obětovaných peněz na zmar. K tomu je však třeba náležitě školených kuchařů a doporučovalo by se proto zřídit i kuchařské školy po příkladu jiných armád (anglické a americké).

Pokud se organizace zásobovací služby týká, možno rozeznávati dva vedoucí světové typy: intendantní, se silným sklonem k byrokratismu, a na obchodních metodách vybudovaný systém anglosaský. Rozdíl spočívá v tom, že intendantní systém soustřeďuje jak dispoici, tak i správu zásob i peněz a jejich likvidaci — někde dokonce i kontrolu, — v jedné rukách (úřadů, ústavů, hosp. správ a pod.). Naproti tomu obchodní metoda odděluje důsledně dispoici i správu jak zásob, tak i peněz a jejich likvidaci, což už samo pro sebe jest valnou částí kontroly. Obchodní metoda má už se stanoviska správního ohromné výhody oproti intendantnímu systému. Mimo to má obchodní metoda tu přednost, že zaraďuje zásobovací službu k dopravě, kam jak svou povahou, tak i s hlediska operativního jediné náleží. Jest tedy velice důležité, aby i náš zásobovací systém byl vybudován na metodách obchodních. Major zásobnictva **Josef Hervet**.

¹⁾ T. j.: „Umění zvítěziti jest ztraceno bez umění zásobovati.“ Toto heslo, na plechové tabuli napsané, připevnili Francouzové r. 1742 na bývalou vojenskou zásobárnu v Praze v Hyberské ulici, když se musili za vedení gen. Belleisla vzdáti v obležené Praze pro nedostatek zásob, potravin. Snědli tenkrát za dobu obležení 17.600 koní a vyjedli v Praze psy i kočky.

²⁾ Anglická armáda používala ve válce mobilních prádelen, které byly obdivuhodné pro svoji dokonalost a úspěšnost.

Švýcarská armáda.

V lednovém čísle přináší Revue militaire générale od kapitána de Bellaing článek o švýcarské armádě, jež podáváme v stručnějších rysech. Nejvyšší instituce švýcarské vojenské organizace jsou: spolkový vojenský departement, asi tolik jako naše ministerstvo, a generální štáb, jež tvoří hlavu vojenské organizace. Jsou to jediné dvě vojenské instituce stálé. Spolkový vojenský departement je řízen spolkovou radou, jemuž podléhá 14 oddělení: 1. oddělení generálního štábu, 2. oddělení pěchoty, 3. oddělení jezdeckta a remontnictva, 4. oddělení dělostřelectva, 5. oddělení ženijní, 6. oddělení opevňovací, 7. oddělení zdravotní, 8. oddělení zvěrolekařské, 9. ústřední komisariát válečný pro kontrolu účetní a zásobování armády, 10. oddělení technické pro nákup a zdokonalení válečného materiálu a výstroje, 11. intendance válečného materiálu, jež bdí nad skladišti, udržuje a rozděljuje válečný materiál do spolkových arsenálů, 12. oddělení topografické, 13. oddělení pro opatření a výcvik důstojnických koní a 14. intendance výbušin a třaskavin.

Generální štáb má v čele šéfa a skládá se asi ze 60—80 důstojníků aktivních, rozdělených na sedm sekcí. Generální štáb stará se o mobilisaci, přípravu válečnou a národní obranu. Kromě toho zabezpečuje doplňování štábu, výcvik důstojníků štábu, výcvik velikých jednotek a vyšších štábů, přípravu služby železniční pro válku, služby etapní, teritoriální, poštovní a telegrafní.

Stálé armády Švýcarsko nemá, jen armádu milicií. Tato armáda nemá kromě 250 stálých instruktorů žádného vojáka z povolání. Armádu tvoří švýcarští občané od prostého vojáka až k veliteli. Armáda švýcarská nemá tedy mírových početních stavů. Když spolkový stát potřebuje vojska, svolá potřebné jednotky, a to je právě charakteristické pro vojenskou švýcarskou organizaci: skupiny utvořené pro výcvik nebo pro službu činnou jsou dočasné. Každý švýcarský občan jest povinen službou vojenskou od 20. do 48. roku. Ve vybraném vojsku slouží 12 let, v zeměbraně 8 let, v domobraně také 8 let. U jezdeckta se ve vybraném vojsku (elitě) slouží jen 10 let. Skutečnou službu koná občan ve svém 21. roce, t. j. škola nováčků, jež trvá u pěchoty 65 dní, u dělostřelectva 75 dní, u jezdeckta 90 dní; v následujících letech jsou kursy opakovací, u pěchoty sedm kursů po 11 dnech, u jezdeckta osm kursů po 11 dnech, u dělostřelectva sedm kursů po 14 dnech. V zeměbraně jest švýcarský občan 8 let (u jezdeckta 10 let) a skutečnou službu koná jen jezdeckto (jeden opakovací kurs jedenáctidenní); jinak jest každý rok jednodenní přehlídka. Tyto jednodenní přehlídky konají se také u domobrany každoročně. Kromě toho každý občan vyzbrojený puškou nebo karabinou musí vykonati předepsané cvičení střelecké u střelecké společnosti.

Švýcarská armáda jest organizována jen na papíře, ve skutečnosti armády v níru není. Tvoří se teprve celá v době mobilisace.

Generální štáb jest v Bernu. Armádního sboru organického není. Jsou jen předpokládány eventuelní skupiny divísi a se zretelem na ně jsou utvořeny tři štáby armádních sborů. Počítá se 6 divísi po 3 brigádách, každá brigáda po 3 plucích; 4 brigády jezdecké; 36 pěších pluků v svažku divísním; 6 pevnostních rot (Sv. Gothard), 1 pevnostní rota (Sv. Maurice); 8 rot cyklistických; 8 pluků jezdeckých tvořících 4 brigády, 12 eskadron průvodců (2 pro divísi); 12 pluků polního dělostřelectva, 6 skupin houfnic 105 mm; 4 skupiny pěšího dělostřelectva po 2 bateriích, 3 prapory pontonierů, 8 rot telegrafistů; 3 rotý balonové připojene k ženii; 1 skupinu leteckou (5 eskadril).

Pěší divise se skládá ze štábu, roty průvodců (tolik co pěších myslivců), ze 3 brigád pěchoty (po 2 plucích o 3 praporech), z roty cyklistů, ze skupiny kulometů o 3 rotách, ze skupiny průvodců o 2 eskadronách, z brigády dělostřelecké o 2 plucích (každý pluk má dvě skupiny o 3 bateriích, baterie má 4 děla), ze skupiny houfnic o 2 bateriích po 4 dělech, z praporu ženijního o 4 rotách, z trenu mostového a služeb.

Pěší pluk má 3 prapory, prapor má 3 roty střelců a 1 rotu kulometnou. Jezdecký pluk má 3 eskadrony jezdců, 1 eskadronu kulometnou. Pluk dělostřelecký má 2 skupiny po 3 bateriích, baterie má 4 děla.

Pěchota jest vyzbrojena puškou vz. 1911 ráže 7.5 mm a kulometem Maximovým, jezdeckto karabinou vz. 1911, šavli a bodákem, dělostřelectvo dělem Kruppovým 75 mm, dělem horským 75 mm, dělem 120 mm a rychlopalným dělem 105 mm. V dílnách Škodových v Plzni objednány jsou polní děla 84 mm s došností 13—14 km. Celá armáda švýcarská má stejnokroj barvy polní šedé zeleně. Důstojníci nosí jeden úzký prýmek na čepici a hvězdičku na límci, nadporučík dva prýmky a dvě hvězdičky a kapitán tři prýmky a tři hvězdičky. Major má

na čepici široký pruh a jednu ozdobnou hvězdičku, podplukovník dva pruhy a dvě hvězdičky a plukovník tři pruhy a tři hvězdičky. Plukovník divisionář vyšíváný pás na čepici a pásek na kalhotách, general (jen v době války) dva vyšíváné pásy na čepici a pásek na kalhotách. Celá armáda má stejný кроj; zbraně se rozeznávají jen barvou výložek na rukávech a barvou lemů. Důstojníci gen. štábu mají výložky barvy černé, pěchota zelené, dělostřelectvo červené, jezdeckvo žluté.

Poněvadž Švýcarsko nemá stálé armády, tvoří se celá armáda při mobilisaci povoláním elity, zeměbrany i domobrany. Mobilisované spolkové vojsko má tedy troji útvary: elitní, zeměbrance a domobranecké — celkem asi 225.000 mužů. Služby v etapě a ve vnitrozemí obstarávají jednotky zeměbranecké a domobranecké — asi 95.000 mužů. Při napjaté politické situaci stanoví spolková rada první mobilizační den. Místo shromáždění zná každý již z doby míru; tam se odeberě, vystrojen a vyzbrojen. Čtvrtý den mobilisační odvedou velitelé sbory do stanovišť zvaných shromážděště mobilisační. Tam tvoří se divise a armádní sbory. Zmobilisováti lze asi 320.000 mužů, z toho 225.000 pro armádu polní a pevnostní. Velké jednotky jsou: 3 armádní sbory, 6 divisi, 4 jezdecké brigády. Mobilisace jest úplně provedena ve 4—5 dnech.

Výcvik nováčků děje se skoro všeměs jen důstojníky (nikoli poddůstojníky) a postupuje se od výcviku jednotlivce, družstva atd. až k praporu. Předpisy pro výcvik pěchoty vydány byly r. 1908 a pozměněny r. 1913. Nováčci zvykli zpravidla na pochody i střelbu jsou opravdu ukáznění, poddajní a cviči naprosto tiše.

Autor přítomen byl polnímu cvičení praporu a praví, že složení důstojníků bylo velmi zajímavé; velitelem praporu byl inženýr, výborný důstojník, jenž v ničem nezadal důstojníku z povolání. Z důstojníků rot byl velitelem kulometné rotý inženýr, ostatní byli: důvedoucí, učitel a advokát. Při cvičení borské brigády č. 9 spatřil autor muže, kteří jsou od svého mládí zvykli na pochody v horách a znají je velmi dokonale. Přechody malých proudů děje se jen po svazích, v údolích postupuje se jen ve slabých oddílech. V sestavě útočné jsou distance mezi jednotkami prvé linie a zálohami krátké, aby podpora mohla přijíti včas.

Mužstvo horské nosí zvláštní okované boty, zavazadel co nejméně, ale zato je opatřeno okovanou holi. Ujde asi 300 m za 45 minut a každých 25 minut je 10 minut oddech. Terénu využívá dokonale, velmi rychle, skáče se skály na skály. Nemá však žádného spojení, hlavně ne spojení optického, jež v horách prokazuje dobré služby. Nemá zbraní automatických, jen několik kulometů uložených na mulech. V celku lze říci, že pěchota švýcarská jest cvičena ještě podle omylů z r. 1914. Jezdeckvo jest mnohem vycvičenější (koně má dobré, irské), aspoň v té míře, že jest více dbáno zkušenosti války světové.

Letiště v Dubendorfu (několik kilometrů od Curychu) jest obdivuhodné. Roku 1914 mělo jen 3 hangary, dnes je to opravdové město. Švýcarsko mělo r. 1914 pět letadel, dnes má pět eskadril (130 letadel) a bude jich mít co nejdříve 200. Aparáty mají čtyři různé modely: Fockerův (stihací), Zeppelinův a Hanriotův (průzkumné) a Haefeliův.

Vojenské letectví jest prozatím podřízeno generálnímu štábu v Bernu, výcvik a služba letecká jsou svěřeny ředitelství letiště, jemuž podléhá: sbor instruktorů, služba technická, služba administrativní. Skupina letecká se skládá ze štábu, pěti eskadril, sboru letců, sboru pozorovatelů a z rot pomocné (pro aviatický park). Vojenští aviatikové jsou dvojí: instruktoři (jichž je málo), letci výpomocní, kteří musí měsíčně vykonat 10 hodin letu a vypomáhají instruktorům (bylo jich 30 r. 1921). Aviatici záložní účastní se cvičení jen dobrovolně. Počet leteckých nováčků jest stanoven zatím na 110 ročně. Pozorovatelé jsou cvičeni ve dvouměsíčním kursu. Když udělali zkoušku, jsou přiděleni ke sboru leteckých pozorovatelů. Normální doba přidělení jsou čtyři roky. Tato doba může býti prodloužena, aby získání byli pozorovatelé zvláště kvalifikováni. Důstojníci musí vykonati každý měsíc dvoudenní cvičení. Dubendorf není toliko střediskem vojenské aviatiky, ale také přístavem letecké společnosti „Ad Astra“ (na jehož limusině odejel svého času excisár Karel ze Švýcarska do Uher).

Švýcarská milice zaměstnávala veřejně mínění a mnohé vojenské odborníky již dávno před válkou. Určitý tisk ji vychvaloval na úkor stálých armád. Jaurès věnoval jí zajímavou a znamenitou knihu, jež se setkala s prudkou polemikou. Již r. 1887 dopisovatel časopisu „Times“ napsal, že ve svém celku jest švýcarská armáda lepší než všechny ostatní armády evropské.

Švýcarsko jest hrdé na své vojenské instituce. Jeho armáda má dvě velké cnosti: dokonalou kázeň na všech stupních hierarchie a všeobecnou oddanost k vlasti. Vyšší kádři jsou velmi dobře vycvičeny theoreticky, jen praxe se nedostává. Většina vyšších důstojníků jsou velkostatkáři, profesori, advokáti a prů-

myslníci. Kádry subalterní mají sice dobrou vůli, ale nedostatek zkušenosti a iniciativy. Konečně poddůstojníci (velmi četní: 8 šikovatelů a 20 desátníků pro pěší rotu) jsou jen přímkonosi. Válka sice neposkytla švýcarské armádě příležitosti k praktickému využití, ale mobilisace provedená r. 1914 jasně ukázala všechny nedostatky její organizace. Kádry byly úplně zmateny a v nesnázích tím větších, čím byly jednotky silnější. Spojení mezi jednotlivými zbraněmi nebylo vůbec. Švýcarská armáda ukázala, že není se svůj úkol. Důstojníci na nejvyšších místech netajili se svým míněním. Přiznali, že bylo štěstím Švýcarska, že se nedostalo do války. Armáda nebyla nástrojem raženým pro válku. Výcvik byl zcela povrchní a sborový duch scházel úplně. Mobilisovaná armáda musila být cvičena několik měsíců velmi intenzivně, než mohla poskytnouti určité záruky, ačkoli její prvky jsou velmi dobré. Proto se mezi odpovědnými autoritami ozývá jednomyslné přání, aby aktivní služba vojenská byla prodloužena.

Ze Švýcarska podává přesto tak dobré výsledky s armádou milícií, díky vrozenému vojenskému duchu jednotlivců, žhavému vlastenectví, výborným vlastnostem fyzickým, živému zájmu pro službu, dobrovolné kázní, důstojnickému sboru, jenž miluje své řemeslo a horlivě se vzdělává, a vrchnímu vedení, jež ví, co chce, a nezanedbává novot a pokroků věd vojenských.

Příklad švýcarský nám ukazuje, jakých výsledků lze docílit v několika měsících s mladými lidmi, kteří již od svého dětství jsou vedeni ke službě vojenské, v zemi, kde kasárny jsou jen pokračovací školou. Zkušenost válečná nám dokázala, že lze pěšáka v šesti měsících dostatečně ukáznit i vycvičit, obrnit proti útrapám válečným i rozehrát k útoku. Viděl jsem, že záložní důstojníci, kteří byli několik měsíců v zákopech, dosáhli vlastností skutečných a opravdových velitelů. Ale zmínit tyto výborné prvky, využití jich a věci je, k tomu je zapotřebí stále armády. Studium vojenské švýcarské organizace, švýcarské milice vede nás k závěru, jenž se zdá být paradoxní: rozřešit vojenský problém zavedením stále aktivní armády (pokud lze nejmenší), jež by měla za úkol vojensky vycvičit národ a zachovat válečné tradice rasy. Není to formule budoucí armády?

W.

Program zkoušek do italské Válečné školy. (Druhý dvouroční kurs při válečné škole.)

I. Zkoušky písemné.

a) Všeobecné vzdělání vojenské (bodů 10). (Čas 8 hodin.)

Kandidát musí pojednat o jednom tématu ze tří mu předložených témat, dotýkajících se všeobecných otázek umění válečného neb otázek všeobecných vojenských dějin.

Dějinný vývoj umění vojenského v moderní době s ohledem na politické a sociální poměry v Evropě.

1. Renesance umění válečného. Jeho hlavní znaky na konci XV. a XVI. století. Války italské, francouzské, flanderské.

2. Umění válečné v první polovině XVII. století. — Válka třicetiletá. — Gustav Adolf.

3. Doba Ludvíka XIV. — Turenne, Montecuccoli a Eugen Savojský. — Války holandské, německé a italské. — Války turecké. — Války o nástupnictví. — Válka kordenová a taktika lineární.

4. Umění válečné v druhé polovině XVIII. století. — Fridrich II. jeho vojsko a jeho válečný systém. — Přehledný popis válek Fridricha II. se zvláštním zretelem na válku 1757.

5. Francouzská revoluce a její vliv na vývoj válečného umění. — Napoleon a jeho válečný systém. — Přehledný popis válek napoleonských se zvláštním zretelem na války v Itálii (r. 1796–97, 1800).

6. Válečné umění na konci XIX. století. — Boje o samostatnost a jednotu Itálie. (1848–49, 59, 60, 61, 66, 70.)

7. Válečné umění pruské. — Přehledný popis Moltkeových tažení v Čechách a ve Francii (66, 70–71).

8. Válečné umění na konci XIX. století. — Popis válek balkánských, anglo-burské a rusko-japonské.

K přípravě možno užiti pojednání o válečných dějinách od Corsi, Morano a Pagliano.

b) Užití menších jednotek (bodů 10). (Čas 6 hodin.)

^{*)} Giornale militare ufficiale, disp. 56 z 1. prosince 1922, č. 553.

Kandidát dostane taktickou úlohu, jež se týká užití menší jednotky vlastní zbraně; jednotka spolupracuje s ostatními zbraněmi. Úloha spočívá v písemném sestavení rozkazů, které by dal velitel jednotky v praktickém případě, v nastižení situace nebo situací ve skizze.

Základem zkoušky je taktický řád platný v době zkoušky.

c) Jazyk francouzský (bodů 5). (Čas 3 hodiny.)

Krátká písemná úloha záleží ve složení snadného dopisu nebo snadného pojednání za pomoci slovníku.

II. Ústní zkoušky.

a) Všeobecně vzdělání vojenské (bodů 10). (Čas 30 minut.)

Tato zkouška slouží k doplnění zkoušky písemné; kandidát má prokázat, že dovede pojednat a vysvětlit písemně tema a zodpovědět otázky týkající se válečného umění a válečné historie tak, jak se žada pro písemné zkoušky.

b) Užití menších jednotek (bodů 10). (Čas 30 minut.)

Kandidát bude dotázán o hlavních otázkách taktických, sem spadajících, a bude řešit úkol z taktické aplikace. Musí prokázat přesnou znalost organické skladby jednotek.

c) Právo veřejné a národní hospodářství.

1. Právo ústavní.

2. Právo správní.

3. Právo mezinárodní.

Státy jsou subjekty práva mezinárodního, základní práva států. Ústava a organizace států s hlediska mezinárodního.

Předměty práva mezinárodního: území, řeky, moře, lodí, vzduch.

Poměr mezi státy, smlouvy, podmínky platnosti, garancie, následky zrušení smluv, konvence jurisdikční, postupování.

Právo diplomatické a konsulární. Styky diplomatické a práva diplomatických zmocněnců.

Kontraverze mezinárodní a prostředky k jejich vyřízení: smírné, donucující, válečné. Hlavní konvence o válce. Neutralita.

4. Národní hospodářství.

Povaha, počátek, metoda, zákony a základní doktriny národního hospodářství. Produkce statků a její hlavní živly: kapitál nemovitý, práce, kapitál movitý. Podnikatelství.

Rozdělení statků a kategorie: výnos, mzda, důchod, zisk.

Oběh statků: hodnota, směna, peníze, úvěr a banky.

d) Zeměpis (bodů 10). (Čas 30 minut.)

Kandidát má vyložit látku ve znacích základních a popisných, užívaje atlantu.

1. Rozdělení souše a moří na povrchu zemském; pevniny a díly země; pásma podnebí (arktická, mírná, tropická, rovníková); podnebí přímořské a vnitrozemské; vody na pevnině, největší jezera a řeky. Rasy lidské a jejich rozšíření, hustota obyvatelstva, velcí národové, jejich rozložení, jazyk a náboženství; hlavní státy. Vegetace a rozdělení její, agrikultura a hlavní typy, chov dobytka a rybářství; nejdůležitější průmyslové kraje; obchod a nejproslulejší cesty námořské a pozemní. Pověšný fyzikální a politický popis Afriky, Asie, Okeanie a Jižní Ameriky, Severní Ameriky, Evropy; popis alpského systému; povšechný fyzikální zeměpis Italie; povšechný politický popis Italie.

e) Francouzština (bodů 5). (Čas 20 minut.)

Kandidát prokáže, že ovládá jazyk francouzský a překládá zřejmě vybrané části moderních autorů z jazyka francouzského do italského a naopak.

f) Jazyk německý, anglický, srbochorvatský a slovenský (fakultativně). (Čas 20 minut.)

Průkaz znalosti čtení v příslušném jazyku z překladu do jazyka italského a průkaz znalosti gramatických pravidel.

K programu je podotčeno, že velitelství, zasílající žádosti o připuštění ke zkoušce, má popsat inteligenci žadatelů, jejich charakter, mravní chování, smysl pro odpovědnost plnění povinností, praktický smysl, všeobecně a odborně vzdělání. Vyšší velitelství přičiní k tomu své zdání, odůvodně je v případě, vyzní-li nepříznivě.

Milo—Ves.

Turecká armáda.

Turecké vítězství nad Řeky vzbudilo pozornost veřejnosti. Bude tedy na místě podati zde několik dat o národní armádě turecké.

Za míru před válkou měla turecká armáda početní stav asi 200.000 lidí, t. j. 13 armádních sborů po dvou nebo třech divisích, v celku 38 divisí. Z těchto

13 sborů byly tři v evropském Turecku a 10 v Asii. Za mobilisace (3. srpna 1914) bylo těchto 38 divísi uvedeno na válečný stav; záložních divísi vůbec nebylo. Průběhem doby byl počet divísi zvýšen až na 52, pak byl zase postupně snižován. Na konci války v době průměru (30. října 1918) nemělo Turecko více než 28 divísi, z nichž pět bylo v Evropě a ostatní v Asii. Průměrně bylo ustanoveno ihned demobilisovat tureckou armádu tak, aby zbylo jen nezbytné vojsko k ochraně hranic a k zachování vnitřního pořádku. Početní stav tohoto vojska a jeho rozdělení mělo být ustanoveno spojenci po úradě s vládou otomanskou. Přímoou dohodou mezi britskou a tureckou vládou bylo rozhodnuto, aby turecká armáda kromě četnictva (35.000 mužů) ponechala si 20 divísi po 2020 mužích (3 pluky pěchoty o 3 praporech a skupinu 4 baterií). Výzbroj dovolená pro divísi: 12 kulometů a 8 polních nebo horských děl, pro armádu 96 děl středního a velkého kalibru. Všechn ostatní válečný materiál měl být odevzdán do skladů a arse-nálů dohodových. Z těchto 20 divísi, seskupených v 9 armádních sborů, bylo 16 v Asii a tvořilo 6 armádních sborů.

V květnu roku 1919, kdy demobilisace turecká nebyla ještě úplně provedena, aspoň ne v Asii a zvláště ve vilajetech východních, vylodili Řekové vojsko ve Smyrně. V té době měla turecká armáda ještě 65.000 mužů kromě 33.000 četníků. Turecké velitelství pečovalo o to, aby zachovalo silné kádry a ve zvláštních jednotkách — kulometných, dělostřeleckých a zákopnických — početní stavy takové, aby stačily k snadné opětne mobilisaci. Bylo-li odzbrojení Turecka provedeno v Evropě pravidelně, nebylo tomu tak v Malé Asii, kde velitelství anglické, zastupující Dohodu, ale disponující na velké prostory jen malými stavy, nemohlo zabezpečiti působivě stráž u četných skladů zbraní a střeliva. Některé jednotky uchovály dokonce všechno své dělostřelectvo, jako na př. 15. armádní sbor erzerumský. Po ústupu britských a italských vojsk ze střední Anatolie na počátku roku 1920, způsobeném vlivem národního hnutí tureckého, jevícího se velmi nebezpečným, upadla všechna skladiska do rukou Turku a kromě toho také bagdadská dráha.

Když spojenecká vojska obsadila Cařihrad a úžiny, když od 2. dubna do 10. května 1919 vyloděny byly italské oddíly v Adalii a brzy potom řecké ve Smyrně (15. května), když konečně vystrídány byly oddíly britské v Syrii vojskem francouzským (v listopadu a prosinci 1919), viděli Turci, že jejich země bude rozdělena, což jim také v květnu 1920 potvrdily mírové podmínky.

Proti tomuto rozdělení organizováno bylo hnutí národní, podstatně vojenské, jehož duší a velitelem byl generál Mustafa Kemal Paša. Za války byl velitelem sboru operujícího v Bardanelách, později velitelem armády. V srpnu 1919 jmenovala ho turecká vláda generálním inspektorem východních vojsk. Jeho první peč, již při vstupu Řeků do Smyrny, bylo: zastavit demobilisaci ve východních vilajetech a vyhlásiti částečnou mobilisaci. Za jeho řízení bylo na kongresu erzerumském (v červenci 1919) rozhodnuto utvořiti armádu národní obrany, jež by vyhnala vetřelce. Tato armáda, nezávislá na pravidelné armádě, měla se vybudovali dobrovolným vstupem, ale měla nositi stejnokroj pravidelné armády. V praxi nebylo žádného rozdílu mezi armádou národní obrany a armádou pravidelnou, jež zcela vplynula do národního hnutí. Aby bylo zachováno zdání aspoň s počátku velmocem spojeneckým, byla učiněna některá opatření, takže ve vývoji národní turecké armády můžeme rozlišiti tři období:

1. Od května 1919 do počátku 1920 jsou to nepravidelné a nezávisle organizované tlupy, jež bojují proti řeckému vojsku v okolí Smyrny, pak proti vojsku francouzskému v Syrii a Cilicii. Jednotky pravidelné armády se těchto akcí neúčastní a střeží jen vnitrozemí, Kavkaz a Kurdistan.

2. Roku 1920 se přeměňují tlupy v jednotky armády národní obrany, pravidelná armáda jim poskytuje nezbytné kádry a jednotky pomocné.

3. Roku 1921 byly tlupy zrušeny úplně, splynuly s armádou pravidelnou, takže dnes jest jen jedna armáda národní.

Aby zvolna utvořili a udrželi tuto armádu, vyvinuli turečtí národníci v Malé Asii neobyčejnou energii a organizační úsilí. K výzbroji, výstroji a zásobám materiálu dopomohla jim jednak vlastní skladiště, jednak se uchýlili o pomoc k sovětskému Rusku, jež je zásobilo hlavně střelivem a penězi. Když roku 1921 zahájen byl volný obchod, obrátili se též na soukromý obchod národů západních.

V květnu r. 1919, když Řekové vylodili své vojsko ve Smyrně, měli Turci 16 divísi, t. j. 60.000 mužů pravidelného vojska. Při první řecké ofenzivě (v červenci 1920) měli již 80.000 i s nepravidelnými tlupami, v druhé řecké ofenzivě vzrostl počet divísi na 18 a počet mužstva na 120.000. Při čtvrté řecké ofenzivě klesl sice početní stav turecké armády na 110.000, ale počet divísi vzrostl na 22. Od té doby armáda rostla, až v červenci 1922 doháněla 200.000 mužů (31 divísi pěších a 7 divísi jezdeckých) a zahájila v srpnu ofenzivu.

Turecká armáda má tyto velké jednotky: 4 armády, 9 armádních sborů, 25 pěších divísi, 6 divísních skladišť a 6 divísi jezdeckých. Tyto jednotky jsou rozděleny:

Na frontě západní (bývalé frontě turecko-řecké) jest skupina armád generála Ismeta Paši (jež zatím zastupuje generál Kiazim Paša), složená z první a druhé armády a samostatných jednotek. První armáda má 3 armádní sbory a jednu jezdeckou divísi. Tato armáda jest nyní v Bosporu. Druhá armáda má dva sbory a jest nyní mezi Dardanelami a železnici spojující Smyrnu s Paudemou. K samostatným jednotkám (v okolí Smyrny) náleží první armádní sbor a pátý armádní sbor, jenž se skládá jen ze čtyř jezdeckých divísi. Početní stav těchto 6 armádních sborů jest asi 100.000 mužů.

Podél jižních hranic Anatolie směrem k francouzské Syrii a Mezopotamii stojí jižní armáda (třetí) generála Dževada Paši, která se skládá jen z prvků bývalého armádního sboru a z kádrů divíse, v jejímž rámci jsou pohraniční jednotky a nepravidelné vojsko. Celkem 5000—6000 mužů.

Podél hranic kavkazských jest armáda kavkazská (čtvrtá), již velí generál Kiazim Kara Bekir. Tato armáda skládá se také jen z prvků bývalého armádního sboru, jedné pěší divíse, jedné jezdecké a dvou divísních skladišť. Celkem asi 8000—10.000 mužů.

Podél pobřeží černomořského stojí jedna pěší divíse a jedno divísní skladiště. V Cilicii jest velitelství a dvě divísní skladiště.

Uvnitř Anatolie jest několik samostatných pěších pluků, jedno divísní skladiště a různé jednotky.

Nový armádní sbor se zřizuje v okolí Smyrny, aby do sebe přijal nově odvedené v západní Anatolii, v území osvobozeném od Řeků.

V celku jest tureckých vojsk asi 200.000 mužů.

Národní armáda zachovala řád potrojný, zavedený do turecké armády již r. 1910—1911. Armádní sbor má 3 divíse, divíse má 3 pluky, pluk tři prapory, prapor 3 roty, rota 3 čety.

Pěší divíse má asi 3000—4000 mužů a skládá se: z 1 praporu úderného, ze 3 pěších pluků, z 1 dělostřeleckého pluku, z 1 ženijní roty a 1 oddělení spojovacího a z 1 eskadrony jezdecké.

Pěší pluk má tři prapory, každý prapor 3 roty pěší, 1 rotu kulometnou a bojový trén. Pěší rota má 3 čety (celkem 100—150 mužů se čtyřmi důstojníky), 4 kulometné pušky, a každý muž vyzbrojen puškou a ručními granáty. Kulometná rota má dvě čety, každá četa má dva kulomety Maximovy, transportované na mulech. Rota má asi 60—70 mužů. Bojový trén má asi 20 mulů.

Jezdecká divíse skládá se ze 3—6 pluků s několika děly. Jezdci vyzbrojeni jsou puškou a šavlí.

Armádní sbor má zásadně 1 pluk jezdecký, několik baterií těžkého dělostřelectva (105 mm a 150 mm), 1 prapor zákopníků a jednotky dopravní.

Armáda má několik samostatných praporů a pluků dělostřeleckých (polních, horských a těžkých). Několik jednotek divísních má dvě aviatické roty.

Nejvyšší velitelství a ústřední administrativa jest v Angoře. Generalissimus: maršál Mustafa Kemal Paša, náčelník generálního štábu: maršál Fevzi Paša. Generální štáb má několik kanceláří (1. operační, 2. informační atd.) a ředitelství (dopravní, výzbrojní, letecké atd.). Komisariát národní obrany má za úkol administrativu armády.

Oděv a výstroj jsou dosti různé, celkem dobré, kromě obuvi. Pěchota je vyzbrojena Mauserovou puškou 7.65 mm a kulometem Maximovým, dělostřelectvo polním rychlopalným dělem 75 mm Kruppovým a 87 mm Kruppovým, horským dělem rychlopalným 75 mm Schneiderovým a 75 mm Kruppovým nového vzoru, rychlopalnou houfnicí 10.5 cm, 12 cm a 15 cm Kruppovou, několika děly dlouhými 100 mm, 120 mm a 150 mm a několika děly ruskými.

K tomu nutno připojit materiál, jež ukořistili Řekům, materiál moderní; více než 100.000 Mannlicherových 6 mm pušek, asi 1000 lehkých kulometů, 1000 Hotchkissových kulometů, asi 100 děl 75 mm Schneiderových vz. 1917 a asi 150 děl těžkých (rakouských a francouzských).

Letectvo turecké má padesát schopných letadel. Před ofensivou srpnovou měli Turci dopravních prostředků málo (asi 100 aut pro zásobování armády); Řekové jim po porážce zanechali přes tisíc menších aut, jimž však chybí pneumatiky.

Podle smlouvy Mudanijské nesmí v Evropě, — v Trácii východní — býti více než 8000 tureckých četníků, a to i s důstojníky. Tyto četnické jednotky zřídili Turci z úderných praporů maloasijských. Také jezdecké divíse z Malé Asie poskytly dva pluky jízdního četnictva.

V Caribhradě jest několik pravidelných jednotek, jež tvoří stráž sultanovu a pluk zákopníků (asi 5000 mužů). Bývalý generální štáb turecký pracuje stále, řízen jsa generálem Kefetem Pašou, jenž reprezentuje vládu angorskou. (Čerpáno z Revue Militaire Française, únor 1923.)

WI.

Pěchota albánského vojska.

Podle „Ratníka“ tvořeno jest albánské aktivní vojsko z kádrů pěchoty, dělostřelectva, technického vojska a četnictva. Vojenská povinnost je všeobecná a plní se osobně. Doba služby trvá u všech bez rozdílu dva roky. Pro doplňovací službu určeno je v sídle každé politické prefektury „rekrutovací velitelství“. Prefektury a velitelství jsou ve Skadru, v Drači, v Elbasanu, v Berat, ve Valoně, v Argyrokastru, v Korče, v Piskopeji a v Krumě.

Pěchota skládá se ze tří pluků. Pluk má štáb a tři prapory po třech rotách, jedno oddělení kulometné s dvanácti kulomety. Při každém má se ještě vytvořit prapor letecký o třech rotách. Vojenská správa zakoupila v Itálii tři letadla, ale vycvičených pilotů ještě není. — Mista velitelství pěších pluků jsou: 1. Premeti; 2. Tirana; 3. Skadar.

Dělostřelectvo skládá se ze tří horských baterií po čtyřech dělech. Jejich stanovištěm jest: 1. Korča; 2. Tirana; 3. Skadar.

Technické vojsko dělí se; na jednu pobřežní rotu; jednu telegrafní rotu a jeden pracovní prapor. Pobřežní a telegrafní rota leží v Tiraně, pracovní prapor jest nyní v Šijaku.

Četnictvo sestává z okresních a ústředních oddílů, jejichž počet se mění podle potřeby a podle místních poměrů. Stav četnictva činí 2500, ostatního vojska 7000 mužů.

Albanie zakoupila v Itálii čtyři jiskrové stanice. Prvá má se postavit v Tiraně, sídle vlády, pro mezinárodní styk.

Dr. Vinař.

RŮZNÉ.

Zájmová skupina vojenských inženýrů při S. J. A. Snaha po odborném prohloubení našeho důstojnictva pokračuje velmi utěšeně. Jest to jistě zjev radostný. Jest to také důkaz, že důstojnictvo samo myslí na vztupňování odborné zdatnosti našeho vojska a že vážně přemýšlí o problémech, které nám podala poslední velká válka. Radí otiskujeme proto nám zasláný referát o druhé členské schůzi zájmové skupiny vojenských inženýrů při S. J. A., která se konala dne 12. února t. r.:

Na programu byla nejdříve přednáška škpt. ing. V. Míky „O válečných mostech“, jejímž vhodným zakončením byl předvedený film „Přechod přes Dunaj“.

Obzvláštního významu dodala schůzi přítomnost pp. odborného přednosty ing. Zimmerera a profesorů vysoké školy techn. ing. Koláře a ing. Tolmana.

Po zahájení schůze plukovníkem ing. Noskem, ujal se slova ing. Míka. Ve své odborně založené přednášce probral dosud jedině osvědčenou Biragovu soustavu válečného mostu. Probral ji kriticky a zdůraznil její vlastnosti, jež téměř znemožňují další zlepšení a zjednodušení. Jsou to: mnohostranná upotřebitelnost, malá váha konstrukce a značná únosnost.

K přednášce dobře přilíhal předvedený film, znázorňující stavbu Biragova mostu od počátku až do ukončení a skutečného přechodu značných oddílů pěchoty, jezdecky i dělostřelectva.

Debatu po přednášce zahájil p. odb. předn. Zimmerer. Uvedl, že na počátku své technické činnosti teprve se zabýval o mosty, a že mosty válečné pak jsou problémem nejzajímavějším. Ukázal na možnost využití Mannesmannových rour. Cenné své náměty a vývody ukončil zajímavou historickou vzpomínkou. Podle slov přednášejícího byl na filmu předvedený přechod přes Dunaj prvním přechodem naší armády přes tuto řeku. Je to fakt pro nás jistě povznášející. Nesmíme však zapomenouti, že v naší historii úlohu přechodu přes Dunaj rozšířil již mnohem dříve postavením mostu Otakar I., když spěchal na pomoc Vídně.

Další debaty účastnil se hlavně mimo p. odb. přednostu ing. Zimmerera, p. plukovník ing. Červák, který zdůrazňoval různé momenty povahy čistě vojenské, a pak prof. ing. Kolář, který sdělil, že již roku 1912 dostaly všechny rakouské mostárny pokyn, aby sestrojily lepší soustavu válečného mostu.

Výsledek se však rovnal nule, neboť k lepšímu se nedošlo. Kombinace se železem se neosvědčila.

Pak následovala vlastní členská schůze. Referáty jednatele (štkpt. ing. dr. Siebera) a pokladníka (štkpt. ing. Jiráka) byly jednomyslně přijaty. Po delší rozpravě, již se zúčastnili mnozí členové a jež se týkala záležitosti skupiny, ukončil předsedající tato zdárlou schůzí.

Dr. K. S.

Zločinnost a válka.

Sociologové a kriminalisté zabývali se již dříve otázkou, jak působily války na zvýšení zločinnosti v různých státech. Nescházelo pokusů uvažovati kriticky o nabytých zkušenostech, osvětliti příčiny a vyvoditi z toho důsledky. Je zřejmo, že kritické studium této otázky jest umožněno pouze tím, že vytvoří se předem pevná základna přesných a spolehlivých statistických údajů; jinak mohly by býti výsledky pokládány pouze za subjektivní domněnky a různé kombinace.

O této otázce pojednal v kratším článku univerzitní profesor JUDr. August Mířicka v „Prager Presse“ (listopad 1922), kde upozornil na to, že Čs. státní úřad statistický vydal ve svých Zprávách (čís. 23, z roku 1922) „Trestní statistiku z Čech, Moravy a Slezska za léta 1912—1920“. Data této publikace nejsou však ani úplná ani přesná. Státní úřad statistický předložil zde předběžné výsledky o činnosti občanských soudů a statistiky kriminální za léta 1913 až 1920, statistiky věznic za léta 1915 až 1920 a trestnice za období od 1918 do 1920. Ústřední statistická komise ve Vídni odevzdala totiž Státnímu úřadu statistickému materiál neúplný, který bylo třeba doplniti a opravit. Data týkají se pouze Čech, Moravy a Slezska; materiálu ze Slovenska a Podkarpatské Rusi pro válečná léta nebylo možno vůbec opatřiti a materiál z let 1919/1920 nehodil se pro neúplnost k tomu, aby mohl býti vůbec uveřejněn.

Mimo to obsahuje tato publikace pouze data nejdůležitější. Co se specifikace různých trestních skutků týče, jeví se tu veliké mezery.^{*)} Jest úlohou

^{*)} Specifikace trestních činů byla provedena pouze u zločinů a přestupků, při čemž bylo zvláště přiblíženo k trestním činům proti majetku, životu a mravnosti; od specifikace přečinů-deliktů kriminálně méně významných bylo upuštěno.

Výkaz neobsahuje vůbec dat vojenských soudů. Za válečných let vyřata byla značná část mužů z trestní pravomoci soudů občanských a byla přidělena pravomoci soudů vojenských, kterým bylo kromě toho přikázáno souditi určité delikty osob civilních.

příštích dob, aby byl materiál úplně zpracován a tím mezery vyplněny.

Ačkoli úřední publikace má své vady a nedostatky, můžeme načrtnouti alespoň přibližný obraz kriminality v oné oblasti naší vlasti, která dříve přináležela rak.-uh. říši, tedy obraz onoho většího a důležitého území republiky, jež podle sčítání z 15. února 1921 jest obývána 10,002,262 obyvateli.

Obraz se podstatně nemění ani tím, že jsou v datech pro období 1912 až 1917 uveřejněna data celého obvodu těšínského, kdežto léta 1918 a 1919 jsou bez těchto dat a pro období v r. 1920 jsou uvedena data nynějšího zmenšeného území těšínského.

Ve vývoji kriminality za války pozorují se vždy dva směry. Kriminalita klesá nápadně při vzniku války, stoupá však za déle trvající války a zvláště po ní. V roce 1913 bylo ve všech třech zemích učiněno trestních udání pro různé přestupky a zločiny 34,465, v roce 1914: 33,154 (válka počala v srpnu!), v roce 1915: 26,593. Tentýž sestup vykazuje i počet obžalovaných a odsouzených osob: 1912: obžalováno 14,348, odsouzeno 11,281, z toho pro zločiny 7,914. Pro léta 1913 (1914, 1915): obžalováno 14,873 (13,003, 11,541), odsouzeno 11,837 (9,776, 8,177); z toho pro zločiny 8,054 (6,678, 6,362). Také u okresních soudů jeví se v letech 1914 a 1915 nápadný úbytek přestupků.

I v Německu nebylo jinak. V roce 1913 bylo odsouzeno celkem 561,205 osob, v roce 1914 již jen 460,858, tedy o 100,947 osob méně.^{**)} Můžeme z toho předpokládati, že tento sestup zločinnosti na začátku války jeví se i v ostatních státech, které se světových bojů zúčastnily.

Tento zjev musí zaražeti. Balo by se spíše předpokládati, že právě válka vyvoluje nejsprostší lidské pudy, jímž sníženo jest ocenění lidských práv, ba že i lidský život ztrácí na své ceně; to by mělo právě mítí v zápětí vzestup zločinnosti. Statistická data dokazují nesporně opak toho. Němečtí sociologové snaží se vysvětliti tento axiom, tvrdíce, že válka zušlechťuje duši lidskou, jelikož myšlenky a činy občanů jsou ovládány pouze jedinou ideou, t. j. bojem pro blaho vlasti a tužbou vítězství.

Prof. Mířicka správně poukazuje na to, že tato theorie nemůže býti platna pro území obývané Čechoslováky, kde se na počátku války nějaké zvláštní nadšení nejevilo. Usluhovací tendence války nemůže také mítí vliv právě na onu vrstvu obyvatelstva, kde rodí se typy zločinců. Ideální domněnka ně-

^{**) Mířicka: Kriminalität und Weltkrieg.}

meckých sociologů může být strážlivěji vysvětlena. Mobilisace povolává k cinné službě velkou část mužů oboho věku, který právě vykazuje v normálních dobách největší kriminalistiku a donucuje je tím k jinému způsobu života, kde nemají příležitosti páchat zločinné skutky. Objeví-li se přes to tyto zločinné skutky, pak není tím dotčena civilní úřední statistika, považdv jejich potrestání spadá do pravomoci vojenských soudů. Mobilisace povolává však netoliko i ony, proti kterým bylo trestní řízení pro zločin již zavedeno nýbrž i samotné soudce. Tím zůstávají mnohé případy pro další čas nevyřízeny, což má opět za následek, že delikt není uveden v roce, kdy byl spáchán, nýbrž kdy byl souzen.

Křivka zločinnosti, která po vypuknutí války klesala, ukazuje, jakmile válka delší čas trvá, tendenci vzestupnou. Tak bylo v roce 1916 účinně trestních udání pro zločiny a přestupky již 27.704 (+ 1.111 proti roku 1915), z nichž obžalováno bylo 12.289 osob. Odsouzeno bylo v roce 1916 (1917, 1918, 1919, 1920): 8.581 (11.876, 16.873, 20.776, 32.491). Z toho pro zločiny: 6.124 (8.903, 13.500, 17.253, 26.640). Neobyčejně vzrůstal zejména počet rozsudků pro krádež a účastensví na ní. V roce 1913 bylo vydáno pouze 2.750 rozsudků; v roce 1919 již 14.703 a v roce 1920 dokonce 21.589!***)

Data svědčí o tom, že zločinnost za léta 1919 a 1920 předčí svým množstvím léta předválečná, a to právě v době, kdy byl vytvořen náš samostatný stát.

Tento náhlý vzestup zločinnosti po převratu v roce 1918 v českých zemích mohli bychom považovati za zjev považlivý, kdybychom si původ jeho nemohli vysvětliti. Příčiny toho jsou nejprve povahy všeobecné. Vzestup zločinnosti jeví se ve válce ve všech státech a zvyšuje se tím více, čím déle válka trvá. Mravní zesurování, které vzbuzuje život v poli i v záplí, nízké instinkty, které valecáá furie vyvolává, všeobecně menší vážnost před lidskými právy, — to jsou celkem ony podmínky, jež mají v zápětí větší kriminalitu a větší vzestup statistických čísel. K tomu přistupuje ve vítězných státech také ono duševní nadšení, jež mnohdy stupňuje se až k paroxysmu; ono objeví se obzvláště při nemirném

požívání líhovin, v násilnostech proti druhému.†)

Nemůže se tvrditi, že vzestup zločinnosti byl by zastaven. Příčiny tohoto společenského nebezpečí jsou dvojí: defektivní duševní založení, které zavíhuje osobní zločinné tendence, a pak příčiny sociální a hospodářské.

Jako pramen a projev první příčiny lze uvéstí vliv obecného poklesu mravnosti, zmatek vyvolaný v myslech chaosem hesel a ochablost vůle; pramenem druhých příčin jest pak zhoršení životních podmínek, nezaměstnanost, zápas o práci a mzdu, stávky, výluky, stěhování z venkova do měst, bytová nouze, dále vliv bouřlivých hesel, zvláště ze zahraničí přenesených, a konečně rozvrat manželství, jehož dekladem je nápadně stoupající počet rozvodů, při čemž musí vzhuditi pozornost, že stále četnější je jako důvod uváděna nevěra ženina.

I technické vymoženosti přispěly k tomuto neblahému zjevu, které usnadňují zločinci v hojně míře, že může zločin a útěk provéstí; rozvoj chemie a tisku, který usnadňuje padělání bankovek, rozšíření telefonu, usnadňující podvodné objednávky aut a pod., jež napomáhají k útěku atd.

Nepříznivě působí i chování se společnosti ku propuštěným trestancům; ona se brání přijetí je opět ve svůj střed a žene je zpět v kruhy, jež je strhují k dalším zločinům.††)

Těmto neblahým sociálním poměrům může čeliti armáda, když její důstojníci pochopí význam mravní výchovy ve vojsku. Zdrné výsledky tohoto oboru působnosti důstojníka učitele a vychovatele objeví se později v číslech, která budou hlásati, že velká krise národní mravnosti je překonána.

—xy.—

Vývoj a úkol dělostřelectva ve světové válce. V lednovém sešitě roč. 1923 časopisu „Artilleristische Monatshefte“ uveřejněna je nadepsaná studie o vývoji a úkolu dělostřelectva ve světové válce. Vyjímame nejzajímavější data: 1. Ztráty. Před světovou válkou mohlo se počítati, že 75—80% všech ztrát způsobeno bylo palbou pěchoty, 12—15% palbou dělostřelectva (v „Revue d'Artillerie“, březen 1921); pro světovou válku je počet jiný: Dělostřelectká palba způsobila průměrně 33% všech ztrát, palba pěchoty a ruční gra-

***) Pokud jde o delikty majetkové, dlužno mítí na zřeteli pokles hodnoty a vzestup hodnoty movitého majetku, čímž — mimo jiné — vysvětluje se například vzestup zločinů proti bezpečnosti majetku; ovšem na druhé straně přibýlo také přestupků proti bezpečnosti majetku, ač ne v takovém rozsahu.

†) Po francouzsko-německé válce roku 1871 stoupl značnou měrou počet trestních případů vraždy a těžkého poškození na těle.

††) Z přednášky JUDr. Fr. Procházky, přednesené ve schůzi „Republikánské ligy pro obrodu národa“ v Praze 12. prosince 1922.

náty průměrně 22%, jiné příčiny (miny a p.) průměrně 23%. 2. Číselný poměr dělostřelectva k pěchotě: na počátku války 6.67 — 5 děl pro 1000 pušek; okopová válka je příčinou ohromného zesílení dělostřelectva: v bitvě na řece Ourcu (v pohybové válce): 1 pěší divise = 13.000 pušek — 232 děl, t. j. 17.84%; v bitvě u St. Mihielu (útok na opevněnou posici): 9 pěších divísi = 114.000 pušek — 2336 děl, t. j. 20.5%; v bitvě na řece Maase (útok na opevněnou posici): 9 pěších divísi = 114.000 pušek — 2194 děl, t. j. 18.75%; a tamže později (v pohybové válce): 7 pěších divísi = 91.000 pušek — 1566 děl, t. j. 17.2%. Kromě toho měla každá divise 20—24 kulometů. 3. Poměr těžkého dělostřelectva k lehkému: počátkem války u německých armád 1:7.2, u spojeneč 1:18; koncem války 1:1 u americké armády, 1:1.45 až 1:2.4 u francouzského vojska. 4. Ráže děl: počátkem války 7.5—15.5 cm (mimo 30.5 a 42 cm moždíře), koncem války 7.5—24 cm a 27—42 cm. 5. Počet děl v baterii: počátkem války mají německé a anglické baterie 6 — 4 děl (u těžkých děl a moždířů 2 — 3). Za války tvoří se baterie o 4, 3, 2 dělech a o 1 dělu. —xy—

Občanský kroj v německém vojsku. Vrchší velitelství německého vojska (Reichsheer) vydalo toto zásadní nařízení o používání občanského oděvu pro příslušníky vojska:

Občanský oděv jest zásadně dovolen; byl-li však z jakýchkoli důvodů zakázán, musí býti dbáno, aby bylo rozkazu uposlechnuto. Opačné názory o těchto dvou zásadních ustanoveních porušují kázeň a nepřísluší ani představeným, ani podřízeným. Nosi-li příslušník říšského vojska občanský oděv, nesmí se domnívat, že koná něco, co není dovoleno a nemusí se tudíž schovávat. Zakáže-li však představený používat občanského obleku, musí nalézt též prostředky a použití jich, aby bylo dbáno jeho rozkazu.

Hospodářská situace nutí spořiči. Kde je tedy občanský oděv jakousi finanční ulevou, budiž jí poskytnuto; podřízený nemá býti donucován k zbytečným výdajům.

Tam, kde vojín zastupuje svůj stav, má stejnokroj; to určí představený. —xy—

Německé přípravy k odvetě. Když se rozvínila ve francouzské sněmovně v červenci roku 1922 debata o odpovědnosti za světovou válku a bylo útočeno na ministerského předsedu Poincaré, doporučil Poincaré poslancům, aby čtli právě tehdy vyšlou knihu poslanca Andréa Fribourg: „Les semeurs de Haine. Leur oeuvre en Alle-

magne avant et depuis la guerre“ (Paříž, Berger-Levrault, Boul. St. Germain; referát C. Melé v čas. „Zahraníční politika“, 1923 čís. 5). Autor dokazuje, jak systematicky připravovalo Německo světovou válku, a jak nyní útočí týmiž prostředky na versailleskou smlouvu. Fribourgova kniha nabývá větší důležitosti nyní, kdy se Francie rozhodla pro energický postup v Porurí, kdy celé Německo protestuje a odporuje, kdy se reakcionáři snaží lovit v rozčileném veřejném mínění, a poskytuje cenný příspěvek k důkladnějšímu poznání psychologie některých vrstev německého národa. Fribourg odhaluje krutou nenávist, kterou pojalo Německo proti Francii, a osvětluje „rozsevače nenávisti“, jak naznačeno titulem knihy. V dobách francouzské revoluce jistě nebylo této nenávisti; ta počala klíčiti teprve roku 1806, ale ne v lidu, nýbrž v Hohenzollernech a v důstojnictvu. Porážka u Jeny byla příčinou, že se rozšířila i mezi měšťanstvem a inteligenci, vybuchla novou silou v roce 1840, kdy se chtěl Thiers ujmouti Turecka, proti Prusku; v té době vzniká „Wacht am Rhein“. Italská kampaň v r. 1859 tvoří novou krizi; na jeviště vstupuje Bismark. Ten učiní kult nenávisti institucí státní, a aby sjednotil veskeré státy německé, falšuje Emiskou depeši a rozpoutá válku 1870—71. Jeho nástupci pokračovali v jeho díle; pěstili „casus belli“, udržovali veřejné mínění v ustavičném napětí, uspořádali občas nějaký „coup“, aby se nenávist proti Francii stala majetkem národním, opěvovaným básníky. Před válkou ličila německá literatura Cizinecké legie jako moderní otrokářství, které musí býti odstraněno mezinárodním zakročením. Výsledky této kampaně byly však bezvýznamné; nejvíce přihlášek do legií bylo zaznamenáno v roce 1913. Před válkou byla propaganda německé nenávisti proti Francii oficiální, nyní ustoupila sice pod nátlakem politických kruhů do pozadí, ale projevuje se nejrůznějšími organizacemi, financovanými státem a velkopřumyslem; jejich hlavním cílem je, otrávit veřejné mínění a poštvati všechny vrstvy obyvatelstva proti odvěkému nepříteli, Francii. Časopisy, brožury, knihy, pamflety, plakáty, nálepky, podporují s biografy, přednáškami, veřejnými schůzemi, výstavami, veletrhy, turistikou, regionalismem, školou, ofensivu spolků vojenských, politických a — ženských. Nejdůležitější vojenské spolky jsou: Deutscher Offiziersbund, Nationalverband deutscher Offiziere, Verband national gesinnter Soldaten, Frontbund, Kyffhäuserbund (všechny v Berlíně, s odbočkami ve větších městech). K tomu se

druží: Orgesch, Brüder von Stein, der Stahlhelm, Selbstschutzorganisationen, Einwohnerwehr, Orka (Organisation Kantzler) a j. Politických sdružení je velmi mnoho; některé mají pouze omezené cíle jako: spolky proti používání barevných vojsk francouzských na Rýně (Volksbund „Rettet die Ehre“, Deutscher Notbund gegen die schwarze Schmach a pod.); spolky o ochraně práv menšin a utlačovaných národů (Ausschuß zur Bewahrung der Minderheitsrechte für unterdrückte Völker) a p. Heslem všech skupin je boj proti versaillské smlouvě a snahy o její revisi. Meziministerská konference, zvaná „Heimatlidienst“, podporuje je, informuje veřejně mínění o otázkách všeobecného a národního významu. Ze ženských spolků je největší „Vaterländischer Frauenverein“. Tyto snahy jsou ovšem podporovány tiskem, zvláště Stinnesovým trusem, jenž spojuje značný počet deníků nejen německých, ale i rakouských. Vydává se nešiclné množství publikací, tisíce brožur, promítají se tendenční filmy, pořádají se výstavy („Deutschland und der Friedensvertrag“ v Berlíně 1922); propagandou zasažena je i školní mládež a vysokoškolské studentstvo. Hesla jsou: Bismark, Sedan, Strasburk, Císařství. Německá propagace pracuje i mimo hranice. Konají ji: tajné vojenské spolky (Selbstschutz, Oberland, Roßbach v Horním Slezsku), spolky pro německou expanzi v cizině, z nichž je nejdůležitější „Schutzbund für das Grenz- und Auslandsdeutschum“, který systematicky organizuje německou iridentu u nás, v Polsku, Jugoslavii, v Rumunsku, v Alsasku-Lotrinsku a Slesviku. Tento Bund založil t. ř. Grenzlandämter a různé územní studentské spolky a vydává týdeník „Deutsche Briefe“, rozeseiláný 400 německým listům v cizině. Fribourg jmenuje řadu jiných spolků, Bundů, Schutzvereinů a pod., poukazuje na časopisy, revue, ročenky, na knihkupectví, které se zvláště zakládají pro německou expanzi (v jižní Americe) a p. Autor shrnuje své důvody v osmi „ofensivách“, které „rozsevači nenávisť“ podnikli proti Francii po míru versaillském. Jsou to: 1. ofensiva proti „legendě“ o vině Německa na válce; 2. ofensiva proti versaillské smlouvě; 3. ofensiva proti vydání válečných vinníků; 4. ofensiva proti koloniálnímu okupačnímu vojsku; 5. ofensiva iridenty; 6. ofensiva pro propouštění zajatců; 7. proti cizinecké legii; 8. pro boykot Francie. Této sverepé nenávisti může Francie podle autorova názoru čeliti jen pozvolnou změnou německého veřejného smýšlení vlivem demokracie, oslabením aristokracie a velkých finančníků a průmyslníků, jichž symbo-

lem byl Vilém. Tato dvojí aristokracie symbolisuje sílu, a ta ustoupí jen síle; kdyby Francie ustupovala, oslabovala by smírlivě a pacifistické živly německé.

—xy—

Nejnovější ponorky. Časopis „Práce a vynálezy“ zmiňuje se ve 12. a 13. čísle ročníku 1923 o největší německé ponorce, která byla vystavěna v roce 1918 v loděnici „Germania“. Měla nosnost 2158 tun, 97.50 m délky, 9.60 šířky a byla poháněna dvěma šestivalcovými olejovými motory o 3000 HP, které jí dodaly rychlosti 33.5 kilometry za hodinu. Pro jízdu pod vodou byly v ní umístěny dva elektrické motory o 1300 HP; rychlost pod vodou činila 16 km za hodinu. Posádku tvořilo 83 mužů; byla vyzbrojena dvěma 15 cm děly a šesti torpédovými aparáty. Podle mírové smlouvy byla vydána Dohodě. — V Anglii byla koncem války spuštěna na moře obrněná ponorka, vyzbrojená jedním 30.5 cm dělem v obrněné věži. Tato věž nebula však otáčivá; dělo mohlo se však posouvatí nahoru a dolů a leželo tudíž v době jízdy po celé své délce pod vodou, nekladouc tím znatelného odporu ve vodě. Ponorky této nebylo ve válce použito; neosvědčila se též, jelikož nosnost 1000 t byla pro tak těžké dělo příliš malá.

—xy—

Vojenský rozpočet ve Švýcarsku přijat byl v prosinci jednomyslně proti hlasům socialistickým. Z celkové přibližné sumy 78 mil. franků největší položka 45 mil. franků věnována jest výcviku, na výzbroj a výstroj určeno asi 30 mil. franků, na administrativu přibližně 3 mil. franků. Před debatou o rozpočtu rozdala vláda všem poslancům výklad o vojenské situaci švýcarské, v níž se praví: „Zkušenost dokázala, že naše neutralita bude uznána a respektována jen tehdy, bude-li vidět, že jsme schopni brániti ji s úspěchem i za okolností nejobtížnějších.“ V kapitole „Válečný materiál“ přelminováno na zakoupení koní 7.6 mil. franků. Švýcarsko pěstuje jen koně tažné; před válkou kupovalo koně jezddecké z Irsku, Východního Pruska a Uher, za války ze Španělska a Ameriky, dnes jest hlavním dodavatelem Irsko.

Wf.

Armáda čínská. Čína má asi 427 mil. obyvatel, náležejících asi k 60 různým rasám. Území, jež má asi 6,883,868 km², skládá se z vlastní Číny (18 provincií), Mandžuska (3 provincie), Mongolska, Tibetu a čínského Turkestanu. Republika trvá v Číně od února 1912. V jejím čele jest prezident, jenž vládne se senátem (o 264 členech) a sněmovnou

poslanců (o 596 členech). Rozlehlost čínskeho území a obtížnost komunikační přivedly provincie skoro k úplné autonomii; v čele provincií stojí mocní vojenská guvernérů. Čínský dolar platí asi jako polovina dolaru amerického, t. j. 6 fr. 50. Podle posledního známého rozpočtu činila vydání na vojsko 138.783.309 dolarů a na námořnictvo 78.828.677 dolarů. Decentralisace politická způsobila decentralisaci vojenskou a vzrůst vojenské síly guvernérů. Vojsko má troji typ jednotek: divisi, smíšenou brigádu a samostatné pluky nebo prapory. Divise má 12 pěších praporů a 24 kulometů. 1 pluk jezdecký, 9 baterií po 6 dělech, 1 prapor ženijní, 1 prapor vozataiský. Smíšená brigáda má 6 pěších praporů a 12 kulometů, půl pluku jezdeckého, 3 baterie, 1 prapor ženijní a 1 prapor vozataiský. Roku 1920 měli Číňané asi 47 divisi a 58 smíšených brigád. V r. 1922 bylo vojsko rozčleněno na čtyři veliké skupiny, jež jsou výsledkem vnitřních sporů: vícekrát mandžuskému Cange-Liuovi podléhá 202.000 mužů, jeho protivníkům Cas-Kumovi a U-Pej-Fuovi 430.000 mužů, v provinciích jest samostatného vojska 541.000 mužů, vojsko vládní 356.000 mužů, celkem 1.529.000 mužů. Ministr války a velitel hlavního štábu mají nyní tytéž nesnáze s velením jako centrální vláda v Pekingu. Od r. 1919 existují tři školy pro výchovu důstojníků a generální štáb. Vojenských předpisů oficiálních existuje několik, ale výcvik děje se v různých jednotkách různě podle předpisů francouzských, japonských, německých. Neustálá občanská válka poučila vojsko i kádry dosti dobře o jednoduché taktice bojů. Pěchota je vyzbrojena puškou Mauserovou z r. 1888, nebo puškou a karabinou japonskou z r. 1889, pistolemi německými Parabellum, kulomety Maximovým a Hotchkissovým. Děla jsou různých typů ráže 75 mm a 80 mm, polní houfnice 120 mm, většinou typu Kruppova. Letecké školy není. Výzbroj se vyrábí v šesti arsenálech: jeden vyrábí houfnice 120 mm, dva vyrábějí polní děla lehká, tři vyrábějí kulomety Hotchkissovy, všechny vyrábějí pušky a střelivo. (Podle Rev. Mil. Fr. č. 21 z roku 1923.)

Wf.

Ke zprávám o nových válečných plynech. V denním tisku i v odborných časopisech — více na západě než u nás — vynoří se tu i tam poplašné zprávy o nových plynech válečných, případně i úvahy o budoucí válce, jakožto převážně plynové.

Tak uváděn jako nový plyn „chloracetofenon“, s nímž prý byly konány pokusy v Anglii. Nutno podotknouti, že o chloracetofenonu, jako o mnoha

podobných sloučeninách, bylo uvažováno již za války (viz v knize Mareše: Otravné plyny ve válce, str. 27); není tudíž tento „plyn“ (který je tuhou látkou), žádnou novinkou. Svými vlastnostmi radí se k plynným t. zv. slzavým a je z nich jedním z neúčinnějších. Nemá smrtících účinků, ba ani toxických vlastností; jeho taktická hodnota je v tom, že silným drážděním očních sliznic velmi obtěžuje. Užít ve válce nebyl asi proto, že jeho výroba je velmi nákladná. Vyrábí se z acetofenonu, který sám je velmi drahý a který se užívá v lékařství jako uspávací prostředek. Snad byl v Anglii vyroben pro užívání v policii (podobné pokusy užívali slzných a jinak neskodných plynů u policie děly se v Americe a jinde); pro masovou potřebu válečnou se nehodí.

Vážnějším problémem je pověstný americký lewisit, vyrobený již ve válce americkým chemikem Lewisem. Přes přísné tajemí dostala se zpráva o něm do Anglie, kde vědeckí chemikové Green a Price připravili lewisit laboratorně a sdělili tuto přípravu a vlastnosti „plynu“ v odborném časopise. Tim stal se lewisit známým a podle pověsti americká vláda dala pak zničit veškerou zásobu lewisitu (prý několik tun?!). K lewisitu došlo se patrně soustavným badáním vědeckým. Z organických sloučenin ukázaly se jako „bojové plyny“ neúčinnější látky obsahující chlor, arsen, síru (v určitém seskupení) a tak zv. nenasycené skupiny uhlíkovodíkové. Na př. „Perstoff“ užívaný Němci ve střelivu se zeleným křížem je chlor-mravenčan dichlormetylnatý, mající chlor takovým způsobem umístěný v molekule, že je velmi reaktivní a tudíž velmi účinný i fyziologicky. V dyfenylchlorarsinu (ve střelivu s modrým křížem) je obsažen chlor i arsen opět ve vazbách velmi reaktivních. Konečně neúčinnějším válečným plynem jest yprit (ve střelivu se žlutým křížem), svým složením chemickým dichlordietylsulfid, v němž na síru jsou vázány chlorované skupiny etylové. Ypritu podobá se lewisit do jisté míry složením a hlavně výrobou. Obsahuje chlor jako yprit, síra je v něm zaměněna jedovatějším arsenem, etylová skupina — reaktivnější — nenasycenou skupinou vinylovou: $\text{CH}_2=\text{CH}-$. Podobně jako yprit, který se vyrábí uváděním etylenu do chloridu siřičitého, lewisit byl získán uváděním acetyleny (který je technicky přístupnější a mnohem levnější než etylen) do chloridu hlinitého. Vznikly zde tři sloučeniny: chlorvinylarsin, z nichž první — β chlorvinylchlorarsin — má nej-silnější účinky. Velmi silně lepta kůži, napadá též dýchací ústrojí. Druhý — $\beta\beta$ dichlordivinylchlorarsin — méně pú-

sobí na kůži. Více však na dýchací orgány než první. Třetí sloučenina je málo účinná. Všechny tři sloučeniny jsou olejovité kapaliny a dají se oddělit destilací, ježto mají různé body varu. Lewisit patrně obsahuje pouze první dvě jedovaté sloučeniny.

Velké pozornosti zasluhuje lewisit ze dvou důvodů: jednak jsou suroviny k jeho výrobě levné a dostupné (acetylen, arsenichlorid, aluminiumchlorid); je účinnější ještě než yprit, neboť velmi rychle a hluboce rozrušuje živočišnou tkáň. Výroba jeho však není tak jednoduchá, jak by se zdálo: acetylen dává totiž při reakci s chloridy arsenu a alumina vedlejší zplodiny, jež jsou explozivní. Jak byly výrobní potíže překonány v Americe, není známo. Němci, kteří horlivě studují výrobu i vlastnosti lewisitu, přiznávají velké

obtíže výroby, zvýšené ještě tím, že dosud nemají bezpečné obrany absorpčního prostředku) proti plynu. Avšak i když se podaří vypracovat výrobu ve velkém a najít bezpečnou ochranu, nemusí se lewisit stát bojovým plynem. Pro účinné využití válečné má jednu velkou nevýhodu — je znám! Proto spíše dá se čekat, že bude výchozí sloučeninou, na níž a podle níž budou se kombinovat nové látky, snad ještě jedovatější. Ze takové snahy jsou, o tom svědčí vědecké práce anglických chemiků, kteří ze zmíněných tří arsinů připravili další řadu sloučenin, majících zatím význam čistě teoretický. Ovšem všechny dosud užívané válečné plyny zrodily se z laboratorní vědecké práce, o níž čteme v odborných časopisech referáty zcela nevinně...

Škpt. ing. H.

Z NAŠICH REVUI.

Letectví č. 3. (1923.)

M-a: **Letecké museum.** Referát o francouzském leteckém muzeu zvaném: „Les Collections de l'Aéronautique“, jež bylo otevřeno v listopadu 1921 přednostou vzduchoplaveckého oddělení ministerstva Laurentem Ey-nacem. Autor pláduje, abychom i u nás zřídili letecké museum.

Cs. bezmotorová letadla. Popis bezmotorového letadla „Krkonoš“, konstruovaného u firmy Avia J. Kryšpínem, a bezmotorového letadla „Perun“, konstruovaného J. Slechtem.

Civilní letectví v Anglii. Referát o organizaci civilního letectví v Anglii, o rozpočtu britského letectví, jež byl proti loňskému roku značně snížen (o 30%), a o boji, jež byl tím rozvířen.

Česká Revue, roč. XVI., č. 2.

Mjr. Rypl: **O létání bezmotorově.** Válkou a rychlým vývojem motorového letadla zapomeno se zcela na plachtový let, jímž bylo původně započato. Teprve Němci, jímž mírovou smlouvou bylo zabezpečeno stavění motorových letadla, vrátili se k původnímu létání bez motoru, opírajíce se o bohaté vědecké výzkumy v aerodynamických laboratořích za války. Vzorem plachtového létání byl člověku let ptactva, zvláště dravců, kteří bez jediného mávnutí křídlem se vznášejí dlouho ve vzduchu. Říkáme jim plachtáři a dělíme je na mořské a pevninové. Němci nezapomínali se však příliš teorií plachtového letu, nýbrž sáhli

luned k praksi, v níž docílili pozoruhodných výsledků. Již r. 1919 konali první závody bezmotorových letadel v Rhonu. Slávním zkušeností docházeli k aparátům daleko dokonalejším, jímž docílili rekordů. V Rhonu na Wasserkuppe založili též pilotní školu pro bezmotorové létání. Vůbec se cele věci chopili důkladně, učinili z ní otázku celého národa a propagují a organizují toto letectví v nejširších vrstvách.

Na závodech v Rhonu 1922 došel první ceny Hentzer svým výkonem na letadle Wamper — trvání letu 3 hod. 18 vteřin. V říjnu 1922 byl však již rekord překonán francouzským pilotem Maneyrolem na závodech v Anglii letem dlouhým 3 h. 21 min.

Také u nás zásluhou leteckých kruhů dojde letos na jaře k soutěži plachtového létání.

Služba. Roč. IV., seš. 2.

Pluk. Klecanda: **Předpoklady moderní války.** Charakteristikou moderního boje jest síla palby, hutnost boje a uplatnění nových dimenzí. Hlavně palbou dá se dnešní boj vyjádřit. Autor praví: Dnes jest vlastně postup — palba, která postupuje, obrana — palba, která zastavuje, manévry — palba, která se přesunuje. V závěru shrnuje svou studii asi takto: Síla vojska skládá se z množství a jakosti. Množství jest omezeno množstvím obyvatelstva. Jakost závisí na vlastnostech mravních a dokonalosti